

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

FRAMMÅT

Tidskrift
utgifven af
Göteborgs Kvinliga Diskussionsförening.

N:o 6.

1887.

2:dra årg.

Innehållsförteckning:

A. St. Arctander: Unionsfrågan från norsk synpunkt	Sid. 89.
Alvilde Prydz: Roser	„ 94.
Gerda von Mickwitz: Omvändelse	„ 94.
Nils Erdmann: Literatur	„ 100.
När och Fjärran	„ 103.

Distribueras af
WETTERGREN & KERBER, GÖTEBORG.

WALD. ZACHRISSONS BOKTRYCKERI.

Yr År Lennar

Fredrik Sköld & C:o,

57 Kungsgatan 57,

rekommendera ett ständigt väl sorteradt lager af stilfulla och välgjorda
Damekappor till

billiga priser.

I. SCHUBACKS FRUKTHANDEL,

32 Kungsgatan 32.

Filial: 2:dra Långgatan 18.

Allm. telefon 471.

Rekommenderar till benägen hågkomst allt, hvad till affären hörer i parti och minut till billigaste priser.

Obs! Order från landsorten expedieras prompt mot efterkraf eller då kontant remissa insändes.

Damesundhetsartiklar.

Genom att begagna mina sundhetsartiklar förhindras många förkylningssjukdomar. De många damer, hvilka några gånger begagnat mina artiklar, vilja icke på grund af det angenäma vid deras användande undvara dem till periodiskt bruk. De äro mycket i bruk i den fashionabla dameverlden för deras absoluta properhet och anbefallas af många läkare.

Prospekt och prislister tillsändas mot insändande af postmärke.

Fru Hansine Larsen,

Gammeltoftsgade 18. 3 S.,

ved Kommnehospitalet, Köpenhamn.

Af dessa band levererar uppfinnaren framgent till omkring 300 tyske läkare, af hvilkas uttalande jag tillåter mig anföra:

Hr med. dr P. Lachman i Sachsen skriferver:

Mitt beröm öfver Edra förträffliga och praktiska dynor, hvilka förtjena den största utbredning, kan jag ej tillbakahålla. Alla damer, till hvilka jag anbefalla dem, berömma dem som förträffliga.

Hr med. dr Mottes i München skriferver:

Det är mig en glädje att kunna meddela Er, att jag under senaste tid ofta sett Edra dynor brukas, samt öfvertygat mig om dessas ändamålsenlighet och behagliga egenskaper, hvarföre jag vill rekommendera dem vid behof på alla orter.

Med högaktning

Fru Hansine Larsen.

LAGER

af såväl de mest eleganta som billigaste

Manufaktur-, Mode- och Hvitvaror,

**Sybehörs- och Garnérartiklar, Dame- och Barnhattar, Barnkläder,
Tricotvaror, Bijouterier och Galanteri-varor m. m. m. hos**

L. KAISER & C:o,

Kyrkogatan 36.

Korsgatan 12.

Filial:

43. Södra Hamngatan 43.

FRAMÅT

» TIDSKRIFT »

UTGIFVEN AF

GÖTEBORGS KVINLIGA DISKUSSIONS-FÖRENING.

Döm ingen ohörd.

Fri talan.

Genom skäl och motskäl bildas öfvertygelser.

N:r 6.

Ansvarig utgifvare och
redaktör
Alma Åkermark.

15 Mars.

Pris · Kr 3,50 pr år.
Andra årgången.

1887.

Unionstrågan från norsk synpunkt.

Af A. St. Arctander.

(Af förf. själf öfverflyttad på svenska.)

I.

Den 23 § i Eidsvoldsgrundlagen af den 17 maj 1814 hade följande lydelse: »Det statsråd, som förestår departementet för utrikesärenden, bör hafva ett eget protokoll, hvaruti anföras de ärenden, som äro af sådan natur, att de icke böra föreläggas i samladt statsråd. För öfrigt gälla i detta tillfälle samma (ansvarighets) bestämmelser, som i § 32 (nuvarande § 30) fastställda äro.»

Enligt Eidsvoldsgrundlagen voro sålunda äfven de s. k. »ministeriella målen» underkastade full ansvarighet. Denna § utgick dock i revisionen af den 4 nov., emedan den storkomité, som underhandlade med de svenska kommissarierna, uttryckligen anmärkte, att den numera var *öfverflödig*. Den reviderade grundlagens § 38 (riksaktens § 5) innehöll nämligen stadgande om de tvänne rikenas *alla* gemensamma ärenden: att de skulle förhandlas i svenskt (norskt) statsråd, hvarest 3 medlemmar af det norska (svenska) statsrådet hade säte och stämma; alltså i sammansatt statsråd, hvarjämte de norska statsråden voro pligtiga att inhämta den öfriga norska regeringens betänkande, om tiden detta medgaf. För att undvika hvarje missförstånd

voro till och med dessa gemensamma ärenden (krig och fred, truppsamlingar, förbund och beskickningar) uppräknade i lagens § 26 (riksaktens § 4 *), hvarest man tillförsäkrat krigstrågan, såsom den enda egentligen unionella, den mest noggranna förberedande behandling.

Af denna orsak blefvo ej heller de »ministeriella målen» uttryckligen nämnda i riksakten, utan i händelse af interimregering.

Riksakten af $\frac{31}{7}$ och $\frac{6}{8}$ 1815 grundlade en »personalunion» mellan Norge och Sverige med gemensam kung och försvarsförbund. Unionen *består* i kungens person; men denna är icke »unionell» i den mening, att han är norsk-svensk, utan norsk och svensk; m. a. o. personen, och icke ämbetet, är gemensam. På samma sätt är det gemensamma statsrådet icke *unionellt*, d. v. s. norskt-svenskt utan *sammansatt* eller norsk och svenskt. Det är den frivilliga sänjan och icke den tvungna statsenheten, som är föreningens grundpelare. Riksakten tillförsäkrade därför i principen båda rikena fullt

*) Se: Duncker: om revision af författningsakten s. 4—5; Nils Höjer: Norges storting I s. 179.

oberoende och full sjelfständighet i alla hänseenden, utom angående kungens person och försvarsförbundet, och häri jämlikhet, hvilket Sverige redan upprepade gånger erkänt. Handhafvandet af »de ministeriella målen» utgör i sjelfva verket intet undantag från denna regel, emedan riksakten icke med ett ord omnämner, att de skola handhafvas af Sverige eller dess utrikesminister. Men förhållandena gjorde, att den åsyftade likställighetsprincipen tills vidare ej blef uppfylld i denna punkt. De i riksaktens §§ 4 och 5 tillämnade konstitutionella garantierna blefvo ovärksamma med hänsyn till Norge, *emedan Sverige sjelft var i saknad af dylika på detta område.* §§ 11 och 12 i den svenska »regeringsformen» af $\frac{6}{6}$ 1809 undantog nämligen de »ministeriella målen» från den allmänna ansvarigheten, helt och hållet i förberedandet och delvis i handhafvandet af densamma: »de ministeriella målen må konungen låta bereda och handhafva på det sätt honom lämpligast synes. Statsministern för utrikesärendena tillhör det dessa mål inför konungen föredraga och anmäla i närvaro af hofkanslaren»; och dessa skola vara ansvarige för sina råd, som föras till protokolls. Denna förordning är tydligen ett arf från den tid, då diplomatin var ett kungligt privilegium. Här talas icke om något konstitutionellt statsråd, utan tvärtom om kungens godtycke; det var neutralt område. Vår grundlags § 28, som undantog diplomatiska ärenden och »kommandomål» från vanlig statsrådsbehandling, stod sålunda ensam, och våra utrikesärenden blefvo skötta gemensamt med Sveriges. Garantierna måste tillsviðare sökas hos unionskungens person och regeln blef från förstone, att gemensamma ärendena handhafdes efter den svenska grundlagen, de enskildt norska af kungen och utrikesministern *ensamma.* Sålunda kommo vi tillsviðare under den svenska ordningen; men *detta var icke i grundlagen stadgadt.*

Norge erfor snart olämpligheten af att vara beröfvadt allt inflytande i handhafvandet af sina egna utrikesärenden. Karl Johan förför godtyckligt med dessa, såsom ett kungligt privilegium, och afgjorde t. ex. den namnkunniga *Bodösaken* (1821—1824) med engelska regeringen till Norges skam och skada och utan att vilja erkänna ministeriets ansvarighet. Detta förfarande gjorde, att 1827 års storting ingaf en »adress» till kungen med begäran, att norska statsrådet måtte få till-

gång till behandlingen af de »ministeriella målen», för så vidt dessa angingo »Norges intresse och anseende såsom sjelfständigt rike»; — hvilket också regeringen senare tillstyrkte. Sålunda utvärkades kgl. resolutionen af 13 april 1835, som gaf den norske statsministern säte och stämma tillsammans med utrikesministern i norska ärenden och säte utan stämma i det efter svenska regeringsformens §§ 11 och 12 sammansatta »ministeriella statsrådet» i gemensamma ärenden. Norge fick därmed på sätt och vis konstitutionel garanti i sina egna, men alls ingen i de med Sverige gemensamma utrikesärendena, och denna förbättring erkände stortinget med tacksamhet i adressen af 1837, dock med det tillägg, att detta måste anses endast såsom första steget till en bättre ordning, som konstitutionellt tillförsäkrade Norge en jämnstor garanti med Sverige. »Norges materiella intressen, politiska anseende och likställighet inom unionen» kräfde detta. Den norska regeringen föreslog för tillfället, att en norsk-svensk komité skulle taga frågan i öfvervägande, och detta blef bifallet. Komitéen sammanträdde 1839 och framlade 1844 en revision af riksakten, som gjorde utrikesministerämbetet unionelt och ansvarigt inför ett utskott (delegation) af män, utvalde af båda nationalförsamlingarne till lika antal. »Ministeriella mål» skulle föredragas i sammansatt statsråd och, när detta ej lät sig göra, i närvaro af ett norskt statsråd, då utrikesministern var svensk och tvärtom. Den norska regeringen förkastade i sitt betänkande bl. a. delegationen och gjorde utrikesministern direkt ansvarig inför nationalförsamlingen i det land, han efter sin börd tillhörde, men gillade för öfrigt förslaget. Det blef emellertid begrafvet i den svenska regeringen.

Så bemöttes Norge den enda gång det af eget initiativ försökte att på detta område uppnå den likställighet, som med tydliga ord blifvit det försäkradt i riksaktens förbundsdokument.

Unionsfrågan.

II.

Då revisionsfrågan 1860 åter upptogs — denna gång på svenskt anstiftande — var det med helt andra åsigter än den principiella jämlikhetens och sjelfständighetens genomförande. Den »skandinaviska idén», som lidit ett så ömkligt nederlag, emedan

den var bygd på falska historiska och politiska grundsatsar, hade alstrat tanken om de nordiska folkens sammansmältning, och denna fann ett kraftigt stöd i den i Sverige allmänt rådande, men grundfalska uppfattningen, att Norge blifvit öfverlämnadt till Sverige enligt Kielstraktatens vilkor och i grund och botten vore »ett eröfradt land», hvars enlighet Sverige länge hade fördragit i hopp om, att det med tiden af sig själf skulle falla till föga. Då detta tycktes gå långsamt, ansåg man sig i Sverige ej längre böra dröja med att söka åstadkomma åtminstone en början till en sammanslutning. Kung Karl var skandinav, och jämsides med åtgärder, som skulle leda till gemensam här- och tullordning, reste sig från svensk sida ett kraf om *unionens utvidgande*, utan minsta hänsyn till den i riksakten försäkrade likställigheten.

Men det norska folkets känsla har alltid upprest sig emot att uppslukas af sin starkare granne, först på grund af bitter erfarenhet från forna tider, sedan då det kände sitt behof af själfständighet såsom ett särskildt folk. Det hyser farhågor för att indragis i förhållanden, som under tidernas lopp otvifvelaktigt skulle göra det till »en torpare» i förhållande till sin granne »herr patronen.» Därför har alltid *hvarje försök att ombilda den nuvarande personalunionen mellan Norge och Sverige till en s. k. realunion mött folkets motstånd.* Och så skall det äfven bli.

Det norska folket måste hafva lof att värna sin frihet och själfständighet, rätt att råda för sin framtid och utveckling, utan att detta, som händelsen var vid denna tid, i Sverige skall uppfattas antingen som »norskt högmod» och otacksamhet eller som »missstro till sin svenske granne.»

Sveriges fordran och revision af riksakten väckte då så mycket mera misstämning i Norge, som den hvilade på den öppet uttalade grundsatsen, att Norge enligt Kielstraktaten var »ett eröfradt» land; ej håller förde det folket tryggare, att man från svensk sida antydde »ett unionsparlament» såsom ersättning för afskaffandet af det norska ståt-hållarämbetet. Detta hade stiftats vid grundlagens revision af den 4 nov. och gjordes därför nu, ehuru ej nämndt i riksakten, till en »unionel» fråga, hvilket åter ledde till den orimliga slutsatsen, att hela den norska grundlagen var »ett kontrakt med Sverige»,

som ej kunde ändras utan dess samtycke, en åsigt, så rakt i strid med hela föreningens grundtanke, att Sverige sedan själf erkänt den såsom ett öfvergrepp. Det gaf ovilkorligen intryck af ett köpsläende på vinst och förlust, då det enhälliga stortingsbeslutet om upphäfvande af grundlagens § 14 — för så vidt den rörde utnämningen af norsk eller svensk man till ståt-hållare i Norge — oakadt kungens på förhand lämnade samtycke, nekades sanktion, emedan det svenska statsrådet hotade att äljes afgå och i öfverensstämmelse med riksdagens uttalande till och med påstod den norska grundlagsfrågan såsom afgjord i »sammansatt statsråd.»

Under dessa förhållanden vägrade det norska stortinget i adressen af den 23 april 1860 utan tvekan all revision af riksakten på annan grundval än den nuvarande själfständighetens och jämlikhetens. »Stortinget är öfvertygadt om, att ingen norsk man, som respekterar sitt fosterlands rättigheter och sin egen ära, vill deltaga i revisionen på andra vilkor». Men brytningen framtvang redan nästa år ett ministerskifte i Norge, och det nya statsrådet upptog unionsfrågan på sitt program, i värligheten emot stortingets önskan. Det var vår byråkratis drömmar och hopp att genom helstatsförbundet med Sverige kunna befästa det gamla »ämbetsmannaväldet» emot den tilltagande bonderörelsen och slutligen Sveriges tryck på den norska regeringen, som förmådde norska män att sålunda glömma sig själf. Unionskomitén arbetade från 1865 — 67; dess förslag till ändringar i riksakten gingo förnämligast ut på, att båda rikenas gemensamma ärenden och de af deras *enskilda*, som därtill funnos lämpliga, kunde förefragas i *unionelt statsråd* — första steget till en skandinavisk helstat, emedan det nödvändigt måste hafva till följd inrättandet af ett kontrollerande unionsparlament. De »ministeriella målen» skulle för framtiden förefragas i ministerielt statsråd, bestående af 2 svenska och 1 norskt statsråd. Men för att få denna — den förra — förordningen lagstadgad, skulle Norge uttryckligen erkänna *Sveriges* utrikesminister som sin, m. a. o. för alla tider afsäga sig sin rätt att själf ordna sina ärenden med främmande makter. Köpsläendets anda var öfverallt tillstädes. Det var med anledning häraf, som Johan Sverdrup i följande stortingsdebatt yttrade: »Jag tror, att jag talar i alla sanna normmäns namn, då jag säger, att denna enda punkt är tillräck-

lig att föranleda förkastandet af hela förslaget.»

Oaktadt det ofantliga trycket och oaktadt regeringstidningens — Morgenbladet — »kovändning» i regeringens gunst förkastades unionsförslaget af stortinget 1871 emot 17 röster. Danmarks olyckliga krig 1864 hade redan förlamat »gammalskandinavismen», och Dunckers hvassa penna hade i grund sönderskrifvit förslaget.

Nu slöts det hela därmed, att ståthållarskapets upphäfvande blef sanktionerad (5 juni 1873). Norge hade skyddat sin grundlags oberoende af Sverige. Det norska folket ville ej afstå från sin själfständighet. Men det hade lärt, att Sverige var i stånd att öfva ett tryck, som en isolerad norsk regering icke kunde motstå, och detta hade sin fara. Det enda botemedlet var här en »parlamentarisk styrelse», och detta gaf stöten till vår senaste politiska strid, som således hade sitt ursprung deraf, att vår byråkrati under sin strid med bondepartiet ville tillämpa den skandinaviska idén på vårt förhållande till Sverige. Dessa skandinavens återtag försiggick i samma ordning som deras framryckande. Frågan om det »absoluta vetots» tillvaro i norska grundlagen var 1845 den skandinaviska rörelsens första lifstecken och blef också dess sista. Äfven denna fråga försökte man göra till unionel. Men stortingsbeslutet af den 9 juni 1880 och den följande riksrettsdomen kväfde också denna återstod af den gammalskandinaviska tanken, som aldrig mera skall vakna till historiskt lif. Liksom vi försvarat vår grundlags oberoende af det svenska folket, så försvarade vi dess oberoende af unionskampen. Det norska folket hade kommit till allt klarare insigt om, att endast de nordiska folkens ömsesidiga månhet om hvarandras själfständighet och ärliga respekterande af hvarandras fria utveckling är rätta vägen till sant brödralag och värksamt samarbete. Efter unionsstridens biläggande tycktes denna tankegång vinna allt mera insteg äfven i Sverige, samtidigt med att den gamla fördomen tycktes vika för en klarare uppfattning af den »norska frågan» i dess helhet. Fanns det än fortfarande »norsk-ätare», så fanns det ock ett växande antal af trogna »norskvänner», och vi norrmän sågo med glädje den gynsamma stämningens tilltagande, hoppades på framtida städse större välsignelse af en förening på dessa vilkor och drömde om fred och ingen fara.

Emellertid förstod den svenska regeringen, att antagandet af detta förslag måste tvinga Norge till själfständigt uppträdande. Den vände sig därför i början af 1885 *själfmant* till det norska statsrådet med det meddelande, att den ämnade förbereda förslag till ändring i svenska regeringsformens §§ 11, 12 och 32, hvarvid traktats- och förbundsärenden samt ordnandet af beskekningar — alla de i riksdagens § 4 omnämnda målen — skulle öfvergå till sammansatt statsråd. Den norska regeringen var i så fall villig att föreslå den nödvändiga ändringen i grundlagens § 75 f. och ansåg det nu för gifvet, att det svenska statsrådet skulle motsätta sig det hvilande grundlagsförslaget och i dess ställe upptaga Hedins tanke, sedan hvarje hinder för den nas främjande på förhand blifvit undanröjd. Det tycktes vara de bästa utsigter till, att riksaktens likställighetsprincip äfven i denna — den enda återstående punkten — skulle förverkligas.

Detta hopp slog likväl fel. Redan under den svenska valstriden i slutet af år 1884 hade det varit märkbart, att en för Norge föga gynnsam stämning upparbetats — och detta näppeligen utan medhåll af det norska högerpartiet, som under vår författningsstrid tydligt nog lagt i dagen, att det hellre ville vara svenskt än »bondestyrdt» och som ända in i det sista påkallat Sveriges inblandning till sin fördel. För denna nya stämning blef det nystiftade »Svenska Dagbladet» ett uttryck — dess utgifvare hade omedelbart förut vistats någon tid i Kristiania högre kretsar —; i Stockholm försökte man, ehuru förgäfvets, att genom underkännande af valet aflägsna den oläglige norskvännen Hedin från riksdagen; — vid dennas sammanträde väcktes genast motion om tiden icke nu skulle vara inne att förbereda en ny revision af riksakten, sedan tvisten mellan Norges storting och regering var förbi; och Sv. Dagbladet sekunderade med, att Norge borde läggas under Sverige och talade om utsigt till bistånd från norska högern, så att både denna och riksrettsdefensorn Johannes Bergh högtidligt måste afsäga sig all delaktighet i dylika tankar. Kort sagdt, åtskilligt antyde, att den norska högerpressens hotelse, att ministeriet Sverdrup skulle störtas genom en konflikt med Sverige, som ej skulle fördraga ett norskt »selvstyre», ej varit endast munväder.

Slutet blef, att det hvilande grundlagsförslaget helt lugnt och hastigt — nästan

utan diskussion — d. 12 mars antogs af den svenska riksdagen och sanktionerades 7 maj 1885, utan att det svenska statsrådet med ett ord omnämde något sådant tillämnadt ändringsförslag, som blifvit antydt till norska regeringen, och utan att det på annat sätt gjorde afseende på sakens unionella betydelse.

Vid offentliggörandet af statsrådsprotokollen visade det sig tydligt, att omslaget i stämningen i Sverige kommit regeringen att under loppet af februari månad 1885 helt och hållet ändra mening. Redan under tiden mellan grundlagsförslagets antagande och bekräftande framlade regeringen den 14 april i sammansatt svenskt-norskt statsråd utkast till en kgl. resolution, som gaf tvänne norska statsråd säte i det nya ministeriella statsrådet (utrikesministern, den svenske statsministern och ett svenskt statsråd), då gemensamma utrikesärenden förhandlades. Här kom ej längre någon likställighetsprincip i fråga. De norska statsråden skulle fortfarande utgöra den tysta, oansvariga minoriteten, som, liksom från 1835, skulle sitta på nåder genom en kgl. resolution, och denna skulle till och med utfärdas i sammansatt statsråd.

Unionsfrågan.

III.

Under tiden hade Sverige genom den nya »riksdagsordningen» af ²²/₆ 1866 omdanat sin gamla riksdagsordning enligt nutidens fordringar. Men utrikesärendenas behandling hade under tidens lopp endast undergått den förändringen, att »hofkanslerens plats blifvit intagen af en medlem af statsrådet» Därigenom hade utöfningen af det kungliga privilegiet åtminstone erhållit sken af att vara konstitutionellt; men oaktadt detta började behovet af bättre konstitutionella garantier än det »ministeriella statsrådet» bli allt starkare. Detta hade äfven visat sig deruti, att de »ministeriella målen» så småningom börjat få samma behandling som vanliga regeringsärenden; de gemensamma till sammansatt svenskt-norskt eller norskt-svenskt statsråd. Denna väg gick det bl. a. med konsulat, traktat- och konventionsärenden och i allvarsamma tider, såsom 1848 och 1863, äfven med andra diplomatiska förhandlingar. Det var därför endast ett försök att lagbinda utvecklingens gång, då Stockholmsrepresentanten *Hedin*

1883 upptog ett äldre förslag från 1856 och 1872 om att helt och hållet upphäfva det »ministeriella statsrådet» och för framtiden behandla utrikesärendena på samma sätt som andra. Rikenas gemensamma ärenden skulle därigenom komma att behandlas i sammansatt statsråd. *Hedin* framhöll, att endast sålunda skulle full konstitutionell garanti kunna vinnas samt att ett sådant beslut skulle omintetgöra alla ytterligare tvister angående denna sak mellan båda rikena, medan unionella tvistefrågor lätt kunde uppstå genom hvarje annan ordning, som rubbade principen om rikenas ömsesidiga likställighet just i den punkt, där den redan förut var ofullständigt genomförd och där hela ordningen var otillfredsställande och tillfällig.

Förslaget blef emellertid af konstitutionsutskottet lämnadt oafgjordt, med den invändningen, att det norska stortinget efter norska grundlagens § 75 f. därigenom skulle få rättighet att ransaka diplomatiska protokollet, hvilket den svenska riksdagen ej ägde. Detta skäl var af föga vikt. Norge hade ej vägrat att vidtaga denna nödvändiga ändring, som dessutom redan var medgifven af grundlagens § 28. Förslaget strandade för tredje gången därpå, att dess antagande ovilkorligen måste gifva §§ 4 och 5 i riksakten *deras ursprungliga betydelse* med hänseende till Norge. *I afsigt att omintetgöra denna möjlighet* framlade utskottet ett hvilande grundlagsförslag att afgöras efter nya val på 1885 års riksdag. Detta gick ut på, att den svenske statsministern skulle hafva tillträde till det ministeriella statsrådet.

De norska statsråden inlade genast protest emot denna åtgärd. De voro hänsynfulla nog att ej påstå — hvilket otvivelaktigt låtit sig försvara — att den norska statsrådsafdelningen i Stockholm efter riksaktens § 5 måste anses berättigad att deltaga i det nya ministeriella statsrådets förhandlingar om gemensamma utrikesärenden, utan att vidare lagstadganden häraf vore nödigt. De fordrade endast, att när Sverige för sin del antagit grundlagsbeslut, som skulle sanktioneras i svenskt statsråd, måste Norge hafva rätt att förfara på samma sätt. De svenska statsråden erkände också hvarje folks rätt att på egen hand ändra sina grundlagar och sin lagstiftning. Norge hade använt denna grundsats i ståthållarfrågan med samma rätt i denna sak som Sverige. Resolutionen blef alltså icke utfärdad, men den svenska grund-

lagsbestämmelsen sanktionerades (7 maj). Några dagar senare (11—12 maj) gjorde statsminister Sverdrup med anledning härat en resa till Stockholm för att konferera med statsrådsafdelningens medlemmar (Richter, Jac. Sverdrup och Stang) om den princip, som skulle läggas till grund för sakens vidare främjande: lika representation och lagfästande af det, hvarom rikenas råd kunde sämjas.

I sammansatt statsråd d. 15 maj uppmanade konungen medlemmarne att uttala sig om, huruvida saken icke borde ordnas gemensamt för båda rikena genom tillägg till riksakten. Man förenades om att gifva den norska och svenska regeringen i uppdrag att inkomma med utkast till ett sådant, hvarvid tre norska statsråd skulle tillförordnas i det ministeriella statsrådet; men de svenska statsråden gäfvo sin hemställan den form, att detta statsråd skulle bestå af utrikesministern, 2 andra medlemmar af det svenska och 3 medlemmar af det norska statsrådet. Då de norska statsråden, utan att särskildt fästa sig vid denna ordalydelse, förklarade sig ej hafva något att invända häremot, blef resolutionen utfärdad efter det svenska förslaget.

I norskt statsråd beslöts samma dag att ålägga den norska regeringen att i god tid före nästa stortings sammanträde inlämna grundlagsförslag om, att de ständigt närvarande medlemmarne af den norska statsrådsafdelningen skulle höras i ministeriella mål. Dessa resolutioners innehåll meddelades stortinget 19 maj 1885 och emottogs i Norge med allmän tillfredsställelse.

(Forts. och slut i nästa nummer.)

Roser.

Må jeg vise mine roser, —
vinterroserne fra Nizza
med den dæmpet søde duft! —
Med et skjær af dybe drømme,
varmt som guldets farvestrømme,
klart som gennemstrålet luft!

Se, hvor let sig hvælver sammen
denne verden, blødt forborgen,
og et rige er hvert blad,

hvor på rosenfine stier
alle farvers melodier
mødes i et jubelkvad!

Sagte „Reine Marie” ruller
fint beskrevne blade sammen,
halv bedøvet, stråleblind. —
Mildt „Madame Bérard” forleder
til en drøm om lune steder
ved sin duft af ægte vin!

Tænk Dem alle disse roser —
vinterroserne fra Nizza —
i den ødsle stråledragt, —
duftende i livets øde,
dækkende dets tause møde
med sin svale, stille pragt!

Disse roser! — som en hilsen
fra de fjerne morgenlængsler
dagen har til taushed bragt! —
og som nu i vintrens kulde
bringer lyse, varme, fulde
bud fra sol og sommermagt!

Alvilde Prydz.

Omvändelse.

Skiss
af

Gerda von Mickwitz.

Det var tyst i det stora huset vid hamnen — fabrikören och kommersrådet Richters hus. På gatan — längs med husets façad — låg halm, icke ett ljud fick störa den djupa stillheten, som rådde rundt omkring. Ty deruppe, i den stora, vackra sängkammaren, der den tjocka golfmattan och sammetsportiererna dämpade hvarje ljud, höll den rike mannen på att dö.

Det var en magåkomma, som redan länge härjat hans helsa och som nu gifvit honom den sista knäppen. I flera års tid hade han regelbundet hvar sommar farit till Karlsbad för att kurera sig. Det hade också alltid hjälpt — tills nu. Men nu var det slut.

En utaf läkarne han rådfrågat, en ny, helt ung, som redan förvärfvat sig ett visst rykte genom sitt måttliga, återhållsamma lefnadssätt och ett par betydande vetenskapliga arbeten — för resten var han bondson och utskriken som socialist och fritänkare — hade visst gjort honom uppmärksam på ett annat sätt att kureras sig. Men det kunde kommersrådet naturligtvis icke följa.

»Ni borde föra en förnuftig diet, herr kommersråd», hade han sagt; — »icke blott om sommaren i Karlsbad — men hela året om. Icke äta tungsmält mat och framför allt dricka endast lätta viner.»

Ty fabrikör Richter, som hade en hel hop affärsvännen i den stora sjöstaden, och som genom sin hustru — dotter till en afliden kammarherre — hade fått tillträde till stadens bästa societet, lefde ett muntert, brokigt lif. Middagsbjudningar, baler, en eller annan affärsfrukost med ostron, tryffel och champagne aflöste hvarandra oupphörligt. Kommersrådet var mycket svag för delikatesser och starka gamla viner, hade sjelf en utomordentligt väl försedd vinkällare och gälde för att vara kännare. Utan dessa bjudningar kunde han nu en gång icke lefva. De hade ofta nog gifvit uppslag till de bästa affärer han gjort. Efter en god middag går sådant alltid lätt.

„Enkel föda“, sade läkaren, „och framförallt ett regelbundet lefnadssätt“.

Men kommersrådet kände sig nästan kränkt genom denna anmodan.

„Hvarför anstränger man sig väl att förtjena pengar, om icke för att kunna lefva bättre och bekvämare än andra som icke ega dem? Nej, ni får lof att hitta på någonting bättre, herr doktor.“

Men läkaren stod vid sin mening. „Det är det enda, som i längden kan hjälpa,“ sade han.

„Men Karlsbad —“

„Karlsbad kan nog vara bra — någon gång — när det gäller att hjälpa upp magen efter en akut sjukdom. Men att så der, år efter år, efter en hel vinters dietetiska utsväfningar — ja, just utsväfningar! — söka bot der, blott för att återigen få rättighet att ånyo förstöra sin mage — det är helt enkelt en synd!“ Den unge mannen hade blifvit helt ifrig. Så tillade han i lugnare ton: „Ja — det är som jag säger. Om ni icke i tid ändrar ert lefnadssätt, herr kommersråd, så —“

Han gjorde en betecknande rörelse med handen.

Dervid blef det. Kommersrådet Richter gick till en annan läkare, som skickade honom till Karlsbad. Men sedan den tiden hyste kommersrådet en ännu större afsky än förut för alla socialister och fritänkare. Hvarföre hade han också gått till en sådan läkare? En menniska, som icke fruktar hvarken Vår Herre eller kungen kan icke heller vara samvetsgrann i sitt kall — det var ju klart.

Men nu var det slut. Sista sommarens vistelse i Karlsbad hade icke just hjälpt upp hans krafter. Hela vintern igenom hade han varit krasslig, och fram på våren hade starka sinnesrörelser kommit till. Stora konkurser i affärsverlden, strejk bland fabriksarbetarne — det hade allt bidragit till att påskynda slutet, och för två dagar sedan hade läkaren konstaterat, att allt hopp var ute.

Det var i juni månad, samma tid, då han annars hade brukat anträda resan till Karlsbad. På gator och torg låg sommarsolen varm öfver den qualmiga luften, och inne i det stora huset vid stranden gästade döden.

Hans ende son — som studerade medicin — hade kommit aftonen förut. Modren hade telegraferat efter honom, och han hade afbrutit sin ferieresa bland Norges fjäll för att ila till faderns dödsbädd. Det var en begåfvad gosse — Leon Richter — vacker och ståtlig, moderns stolthet. Men man påstod, att han vid universitet blifvit smittad af de nya idéerna, att han lutade åt fritänkeriet. Men ingen var riktigt säker på den saken. Det hade också varit nästan för galet. Det Richterska huset var känt i hela staden för sin strängt kyrkliga anda.

Uppför den breda marmortrappan i Richterska huset steg presten, åtföljd af klockaren, som bar ett skrin. Den döende skulle få Herrans nattvard.

Tunga tankar korsade hvarandra i pastor Wiks hjerna, medan han långsamt — han hade ett sätt att draga sina ben, som gaf åt hans gång någonting tungt och värdigt — steg uppför. Huru ofta hade han icke gått samma väg som kommersrådet Richters gäst. De båda männen hade varit skolkamrater, och dessutom besökte pastor Wik gerna ett hus, der en anda af så uppriktigt kyrklighet herskade. Isynnerhet var detta fallet efter kommersrådets giftermål. Ty kommersrådinna var nästan lika religiös som hon

var aristokratisk, och hennes afsky för allt fritänkeri öfverträffades endast af hennes afsky för demokratiska tänkesätt. För resten identifierade hon i sitt sinne det ena fullkomligt med det andra.

Pastor Wik hade ifrån början hört till hennes gunstlingar. Han hade ett anspråkslöst, stillsamtt sätt och förstod att gifva åt hvarje ord och åt hvarje — äfven den vanligaste — handling en anstrykning af fromhet och till och med presterlig värdighet utan att någonsin glömma sin underordnade ställning eller blifva docerande. Så hade presten alltid varit en stående figur på de Richterska bjudningarna, som voro berömda och eftersökta i hela staden. Ingenstädes fick man så god mat och drack så fina viner som der.

Det var isynnerhet en sort gammalt rhenskt vin —

Ett skramlande väckte presten ur hans djupa tankar. Han vände hastigt med en rörelse af otålighet på hufvudet. Klockaren hade snafvat öfver mattan.

Prestens blick gled öfver skrinet med de heliga kärnen — han tryckte ihop läpparne och nickade helt litet med hufvudet. Han tänkte åter på det gamla rhenska vinet — hvilken fröjd det var, när det rann ut ur de mörkgröna buteljerna med lång, smal hals och stort samvete. Och huru det oljade sig i glaset sedan!

Nu var det slut med allt det der, nu, när Herren i sin outransakliga nåd kallade husfadern från lifvet. Han fick tårarne upp i ögonen. Han skulle gå bort — Henrik Richter — hans gamle gode vän, som han så varmt höll af. Ingen var så gästvänlig, så hjälpsam som han, med en ständigt öppen hand, när det gälde en insamling för något välgörande ändamål. Hans namn stod då alltid främst med en stor summa.

Ja, stadens välgörare hade han varit. Pastor Wik visste, att han i sitt testamente hade anslagit en summa af tio tusen kronor för inrättandet af en skola för arbetarnes barn.

I matsalen kom fru Richter emot pastorn.

Hon var en lång, något korpulent dam, med ett ansigte som i ungdomen hade varit vackert. Nu voro de gråa ögonen ihopknipna, och skarpa linier kring ögonvrån och mungiporna gånge åt hennes uttryck något på samma gång strängt och missnöjdt. Hon bar en mörkgrå sidenklädning — af det tjocka,

mjuka sidenet, som elastiskt smyger sig efter kroppen och ljudlöst glider öfver golfvet.

Pastor Wiks rygg böjde sig ovilkorligt djupt. Han hade en ofantlig respekt för den aristokratiska damen.

Hon räckte fram den smala, hvita handen.

„Tack, att ni kom — käre herr pastor! Henriks själ törstar efter lifsens bröd. Han har längtat efter er. Nu slumrar han. Doktor Fredrikson gaf honom för en stund se'n morfin — för att döfva plägorna. Vill ni icke taga plats i förmaket så länge?“

De stego in. Kommersrådinnan lutade sig tillbaka mot soffdynorna och berättade med dämpad röst om den döende. Pastor Wik satt midt emot henne med hopknäppta händer. Och medan han med framåtböjdt hufvud lyssnade till hennes ord, hvilade hans blick med en känsla af halft omedvetet välbehag på det rikt och smakfullt möblerade rummet med sina mjuka, mörka färgtoner.

„Ja, Henrik känner djupt sin ovärdighet att, sådan som han är, träda inför Herrans domstol,“ sade frun.

„Han — sin ovärdighet!“ sade pastorn. Och så tillade han med en suck: „Ja, vi äro ju älla stora syndare inför Vår Herre.“

Han hade velat tillägga ännu några ord i samma mening. Men när han lät blicken glida öfver de mörka, högkarmade sammetsstolarne, den mjuka persiska golfmattan, de dyrbara taflorna, som täckte väggarne, de höga trymåerna, statyerna, som stodo omgifna af mörka bladväxter — då kom det öfver honom som en flod, minnet af alla de trefliga stunder, han fått tillbringa under detta gästvänliga tak. Och hans stämning formade sig till ord, och det blef ett långt, varmt tal, ett loftal öfver den döende, deri han prisade hans goda hjerta, hans välvilliga sinnelag, hans uppriktiga fromhet. Och när han slutat med att nämna de tio tusen kronor, som skulle fortsätta den dödes barmhertighetsverk, efter det han sjelf gått ifrån lifvet, då satt kommersrådinnan med battistnäsduken tryckt mot ögonen:

„Ja — ni känner honom sannerligen sådan som han är, herr pastor! — Denna skola! — huru varmt har den icke legat honom på hjertat, huru har han icke sörjt öfver, att han icke kunnat göra mera. Ser ni — herr pastor! — det skall icke blott blifva en skola, der tomma kunskaper skola inpräglas hos barnen, nej, hela deras sedliga uppfostran skall den omhändertaga. Det är förfärligt

hvilken uppfostran de stackars barnen få i hemmen, der de blott höra svordomar och fula ord; det viktigaste i lifvet kunna de der ej få lära sig: lydnad mot Guds bud och respekt för öfverheten.“

„Ja, vår tid är förderfvad,“ sade pastorn.

„Och detta förderf, denna anda af olydnad och fräckhet griper allt mera omkring sig“, fortfor kommersrådinnan. Hon hade blifvit helt ifrig. Ögonen blixtrade och på kinderna brände två röda fläckar. „Den der strejken i våras — ni vet — ja, det var just den, som gaf ny fart åt Henriks sjukdom, folkets uppstudsighet, olydnad och otacksamhet. Ja, de hafva hans död på sitt samvete, de hafva mördat honom, de gudlöse uppviglarne, som strö ut sitt gift bland folket —“

„Ja, otron — otron — der ligger roten till allt ondt“, suckade pastorn.

De tego båda en stund. Kommersrådinnan satt och fläktade med battistnäsduken. Man hörde annars icke ett ljud. Det var, som hade allt lif derinne i det stora huset stelnat bort och höll nu på att flykta med den döendes själ . . . Så sade kommersrådinnan med litet osäker röst:

»Leon kom i går kväll —»

»Ja — jag hörde det.»

Frun reste litet oroligt på sig, medan hon bredde ut näsduken framför sig på bordet. »Han är ju ännu så ung, då får villfarelsen alltid lättare makt öfver själen —» Hon såg bort till pastorn.

Han böjde på hufvudet. När han såg upp och uppfångade hennes oroligt spörjande blick, sade han något hastigt:

»Ja, hvem slipper nu helt och hållet undan det frätande tviflet — i vår tid? —» Han ville tillägga ännu några lugnande ord, men han fann dem icke. Han tystnade och satt och stirrade in i hennes ansigte.

»Ni måste känna Leon«, sade kommersrådinnan efter en paus: »ni har ju undervisat och konfirmerat honom. Jag kan icke tro, att han verkligen har vänt sig ifrån sin barndomstro. Ack, om denna sorg blott toges ifrån mig! Sorgen att se min älskade son bland bespottarne!« Hon höll åter näsduken för ögonen.

Inifrån sängkammaren hördes ett sakta ljud, som ett rosslande. En dörr gick upp, och hastiga, dämpade steg närmade sig.

»Leon«, sade kommersrådinnan, i det hon reste sig.

»Pappa har vaknat«, sade den unge

mannen med halfhög röst: »Han frågade efter dig.»

Han följde modern till dörren, hon sade sakta några ord, och han vände om och kom fram till pastor Wik, som äfven hade rest sig och sträckte sin hand emot honom.

Leon Richter hade sin moders vackra, fina drag och gråa ögon. Uttrycket i hans blick var faderns, lefnadsgladt och litet lätt. Men nu skymtade der bakom någonting annat, en blandning af oro och osäkerhet.

Han såg skarpt, liksom forskande på presten: »Det här har kommit bra oväntadt . . .«, sade han, »det hade väl ingen tänkt . . . när vi sist råkades här . . .« Han talade afbrutet, medan han fortfor att se på presten, och hans blick fick ett nästan bedjande uttryck.

Pastor Wik mötte denna blick och sänkte sina ögon. Den mörka, tunga stämning, som rådde i det stora huset, som han varit van att se uppfyllt af muntra, lefnadsglada människor och strålande i ett haf af ljus — lade sig nästan bedöfvande öfver honom. Han ville säga någonting — ett svar på frågan i den unge mannens blick — men hans tankar voro som fjettrade.

»Ja . . . jag tänker . . . min far vill väl nu taga . . . nattvarden . . .« sade sonen långsamt. Och hvarje ord ljöd som en fråga.

Pastor Wik såg bort mot dörren och medan han dröjande lät blicken återvända till den unge mannens ansigte, svarade han med ansträngning: »Ja — han vill dö så som han lefvat. Som en troende kristen, som blott förtröstar på vår Herres och frälsares Jesu Kristi nåd.»

Det var som hade klangen af hans egen röst, de gamla, kända ljuden, i hvilka hela hans lif låg inbäddadt, och der hans tankar rullade fram som bantåget längs med skenorna, återgifvit honom herraväldet öfver situationen. Han såg med en klar, fast blick på den unge mannen, och innan han sjelf visste ordet af, började han tala.

»Det är just vid sådana tillfällen — tillfällen, der människan står maktlös, och der intet vetande, ingen förmåga räcker till för att fylla den djupa afgrund, som öppnar sig inför vår förfärad tanke — dödens afgrund — det är just då man lär sig inse, att vår enda verkliga kraft kommer uppfifrån, att det endast finnes ett ord, ett namn, i hvilket människan varder salig — vår dyre Herres och Förlossares Jesu Kristi namn.

Endast i det kan man med glädt mod möta döden, och det enda, som kan skänka vårt kvalda samvete ro, är medvetandet om, att hans dyra blod utplånar alla våra synder.»

Leon Richter stod stum och stirrade på prestens ansigte, in i hans öppna, nästan glänsande blick. Men pastor Wik fortfor:

»Då är det godt att veta, att man hela sitt lif igenom endast har sökt denna frälsares nåd, att veta, att man hör till de utvalda och får kalla sig hans återlösta barn. Blott då kan man med full förtröstan på hans nåd ingå uti dödens skuggas dal . . .»

I detsamma kom läkaren hastigt in: »Pastor Wik — ni behöfs der inne. Han har icke långt kvar.»

»Ja, jag kommer.» Han såg frågande på Leon Richter. Men denne stod fortfarande stum. Så knäpte presten ihop händerna: »Herren Gud skänke kraft åt mina ord.»

Han gick.

»Nå», sade läkaren litet kärft. »Skall ni icke följa med dit in? — Er far dör, unge man!»

»Jag gå dit in? — Nu! —»

»Ah», sade doktorn långdraget. Han kom ihåg, hvad som sades om unge Richter, och trodde sig förstå.

Doktor Fredrikson var en gammal vän till huset, och det, fast man egentligen icke riktigt nog visste, hvilka hans religiösa tänkesätt voro. I kyrkan sågs han aldrig, och prester tyckte han icke om. Men som hans skicklighet som läkare var höjd öfver allt tvifvel, och hans talanger som sällskapsmänniska voro allmänt kända, hade han redan i flera års tid varit husläkare hos Richters, och kommersrådet såg honom gerna hos sig. Karlen var honom sympatisk. Han var kvick och rolig, ibland, när det så behöfdes, till och med litet elak, men tillika ytterst godmodig och flegmatisk. Ett eller annat utfall mot presterna passerade som en kvickhet, åt hvilken man kunde skratta, men som icke behöfde tagas som åsigt — på allvar talade doktor Fredrikson aldrig om religiösa ting. Och kommersrådet tyckte om folk, som icke gingo omkring och gräfde upp sina egna och andras tankar och känslor. Det störde bara ens matsmältning.

Nu stod doktorn midtemot Leon Richter, med händerna knäpta bak ryggen.

»Ah—» upprepade han i samma lång-

dragna ton. Och så: »Ja — ja! Kommersrådet dör som kristen.»

»Ja», sade sonen frånvarande.

Pastor Wiks ord förföljde honom. Han tyckte sig alltjemt höra den varma, uppriktiga klangen af hans röst, han såg ännu den öppna, liksom inspirerade blicken.

»Ja—» sade han. Och så med ens for han upp och kom läkaren helt nära. Han hade blifvit medveten om ett litet biljud uti hans röst, en klang som af öfverlägset hån. Och i hans upprörda stämning verkade detta hån som ett skärande missljud.

»Nej, nej», sade han och såg stint in i läkarens ögon, »det är, det måste vara sanning i detta.»

Inifrån sängkammaren hördes ett sakt mummel, och utan att säga ett ord vidare vände Leon Richter sig bort och gick in.

Läkaren såg efter honom med en skymt af förvåning i blicken. Så ryckte han på axlarna. Der såg man nu återigen, hvad folk kan skvallra. Men det hade också varit alltför galet, om kommersrådet Richters son varit fritänkare.

Doktor Fredrikson satte sig i soffan. Den sjuke behöfde honom icke — och han kände sig litet trött. Han hade vakat hela natten hos honom. Och sittande i det halfmörka rummet, omgifven af den djupa tystnaden, gaf sig doktor Fredrikson till att grubbla — som han annars aldrig gjorde.

Trodde kommersrådet verkligt fullt och fast på allt det der?

Hela natten igenom hade han haft svåra plågor. Han hade äfven fantiserat. Om fabriken, om de svåra tiderna, om strejken och om arbetarnes tilltagande njutningslystnad och lättja, deras otacksamhet . . . Efter morfinen hade han fallit i sömn.

När han vaknade, hade hans första fråga varit efter presten, och hans blick hade varit orolig, medan händerna nervöst foro öfver täcket och de uttorkade läpparne rörde sig som åte han.

»Hvad gamla fördomar ändå sitta hårdt i», hade doktorn tänkt. Vidare hade hans tankar då icke gått.

Men nu — trodde karlen verkligen fullt och fast på det som presten sade? — Han fann intet svar på den frågan.

Så tänkte han på ett ord, som en gammal prest en gång sagt.

Det var för resten en hyggelig karl — för att vara prest. Tolerant, lefnadsglad och

verkligt god. Det var på en middag. I rökrummet hade de unga herrarne — icke just i valda ordalag, upphetsade och muntra som de voro af vinet — gått åt religionen. En lång stund lyssnade prosten tigande — med ett godmodigt leende. Så sade han slutligen:

»Ja, ja, mina unga herrar, sådant der går nog för sig, så länge man är ung och frisk. Men kommer en gång sjukdom och död — då hjälper ändå ingenting öfver den svåra stunden — blott religionen. Menniskan är nu engång ett skröpligt ting, och jag har sett mängen, som i lifvet skrattade åt all religion i dödens stund gripa derefter som efter sin enda räddning.»

Ja, det hade doktor Fredrikson också sett. Det fans icke många, som vågade dö utan prest. Hvaraf kom det?

Han reste sig. Nå men — för fan — hvad tjänade sådana tankar till? Hvar och en får sörja för sig sjelf och se till, att han på bästa vis kommer ifrån lifvet. Dumt, att man icke kunde röka. En god cigarr hjälper öfver många onödiga tankar.

Leon Richter stod utanför sin fars dödsrum. Han hade redan fattat i portieren ör att inträda, men så hade återigen den tanken gripit honom: »Hvad skall jag göra der? Jag kan ju icke deltaga i deras gudstjänst. Vore det icke hädelse — att stå der stum och kall, en tviflare gent emot det som uppfyller deras själar?»

Han lutade sig mot väggen, med händerna tryckta mot panna och ögon. Han hörde moderns undertryckta snyftningar och prestens röst, som föreläste ur syndabekännelsen.

Derinne dog hans far, och han — sonen — skulle vara utestängd från hans dödsbädd. Och med ens förekom han sig sjelf kall och hjärtlös. Hvarföre kunde han icke tro som de? — Hvad vore alla förnufts slutsatser som annars så lätt öfvertygade honom? Tomma ord, inbillningar — gentemot verkligheten derinne.

Och nu tänkte han med djup ånger på, att han hittills egentligen icke trott på faderns kristendom. Han hade visst aldrig talat med honom derom, men han hade en känsla af, att fadern höll sig till kyrkan, emedan det var bekvämast och ansågs comme il faut. Men nu — nu menade han, att han med denna känsla gjort fadern orätt.

»Mina synder», sade den döende derinne med knappt hörbar röst. »Jesus Kristus, hjälp! — mina synder —»

Och klart och skarpt hörde lyssnaren pastor Wiks svar:

»Lammets blod försonar dina synder. Var blott förtröstansfull, och kasta hela bördan på honom — i tron —»

»Jag tror . . . jag tror . . . Käre Herre, hjälp min otro . . .»

Sonen drog med ett ryck undan portieren och inträdde ljudlöst.

Presten höll kalken i ena handen, med den andra stödde han den döendes hufvud. Modren knäböjde på andra sidan om sängen. När hon såg sonen, gick en ljusning öfver de förgråtna anletsdragen. Hon sade icke ett ord, hon sträckte fram sin hand och drog honom till sig. Det var som hade hon velat draga honom ner på knä — men han följde icke. Han stod orörlig, med moderns hand krampaktigt slutet i sin.

Och de gamla kända instiftelseorden — som han så väl mindes från sin skol- och konfirmationstid — genljödo i det stilla, halfmörka sjukrummet. Den döende hade knäpt sina händer. Med blicken hängande vid prestens läppar, hviskade han dem sakta. Det låg ett uttveck af lycksaligt lugn i hans ögon.

Så åt han brödet och drack vinet.

Och medan han stod och såg på fadern, tänkte sonen på en annan dödsbädd.

Det var en kamrat till honom, han, hvars inflytande särskildt hade förmått Leon Richter att uppgifva sin barndomstro. Han hade plötsligt häftigt insjuknat och dött efter några dagars sjukdom. Hans fantasier hade endast varit svordomar och vilda förbannelser, och hans död hade varit kvalfull . . . Och detta dödsrum med sitt skymningsaktiga, milda ljus, sin stillhet, prestens klara röst och den döendes lugna ansigte stod för den unge mannen som en förebräelse, en anklagelse.

Hvarföre kunde han icke tro som de? Han föreföll sig som utstött, som husvill i denna atmosfer af salig frid och undergifvenhet. Och en vild längtan grep honom, en längtan efter denna tro, som var starkare än sjelfva döden. »Jag tror, jag tror . . . Käre Herre, hjälp min otro . . .»

Modren lutade sig med ens fram. Den döende for vildt med båda händerna i luften, så grep han efter hustruns hand.

Pastor Wik bad med hög röst Fader vår. Sonen böjde sig fram. Fadern hade sträckt på sig. En suck och han var död.

Medan fru Richter tryckte ihop den dödes ögonlock, stod sonen orörlig. Hon låg allt jemt på knä. Så såg hon från sidan på sonen med en bedjande blick:

„Leon,“ sade hon sakta och bönfallande.

Han såg icke på henne. Medan tviflet kämpade sin sista strid inom honom, genomforskade hans ögon den dödes anletsdrag. De voro lugna som alltid, när döden inträder utan starka plågor. Pannan var klar. Linierorna vid munnen voro trötta och litet sorgsna; men öfver de slutna ögonlocken låg ett uttryck af segervisst hopp — det hopp, som är starkare än döden.

Presten hade rest sig. Hans blick hvilade på den unge mannens upprörda ansigte.

„Saliga, saliga äro de, som dö i förtröstan på Herren vår Gud . . . saliga äro de, som tro på Jesus Kristus — ty de skola icke smaka döden . . .“

„Leon,“ sade modern ännu en gång. Hon tog med båda händerna hans hand. Deras ögon möttes — och i nästa ögonblick låg Leon Richter på knä vid sin faders dödsbädd och lade ner hufvudet mot sina knäppta händer. Och kämpande med den frambrutande gråten, sade han sakta.

„Jag tror, jag tror . . . hjälp min otro . . .“

Literatur.

Daniel Cortis och Anna Karenina.

I.

Att en bok handlar om äktenskapstrott är numera ej så sällsynt, men att älskaren och hans dam resignera och följa pligtens bud förekommer ej så ofta i vår moderna romandiktning. Italienaren Fogazzaro har gifvit oss prof på det sistnämnda; ryssen, grefve Tolstoy, på en förbindelse af det andra slaget. Båda hafva de skrivit med ett moraliskt mål för ögonen. Tolstoy för att uppvisa, hvart ett dylikt band leder; Fogazzaro för att lära oss, att pligten icke bör kränkas.

Hur eget det än kan synas att vilja

jemföra dessa två, att tala om Fogazzaro i samma andedrag som om Tolstoy, saknar det ej intresse att parallelt granska dem. Den enes bok framställer italienskt lif och italienska känslor, den andres är en exponent af en modern rysk tankegång.

Italienaren är idealist, som jag tror nästan till öfverdrift, men oaktadt allt detta, eller snarare just derigenom, visar han karaktärsdrag hos sin nation, som ej få glömmas. Han skildrar i sin roman, hur en tjugusende liten grefvinna, Elena Di Santa Giulio, som är gift med en dålig man, älskar sin unge kusin, Daniel Cortis, och älskas tillbaka. Han skildrar, hur dessa två icke ett ögonblick glömma sig, men alltid hafva till mål att icke uppressa sig mot pligten. Och han avslutar sin berättelse med ett rörande kapitel, då han låter denna Elena, denna ljufva och rena qvinna, modigt följa sin man, hvilken tvingas att emigrera.*)

Men — frågar man — är detta italienskt? Öfvertygad som man är om de italienska sedernas slapphet. Hade det varit riktigt, skulle Daniel icke gifvit sig, men hänförd af sin passion gått att eröfra Elena, blifvit hennes amant, henner *cavaliere servente*, och, utan att bekymra sig om den dålige äkta mannen, intagit hans plats i den sköna damens lif och hjerta. »Italienaren är lidelsefull i kärleken, tysken sentimental, engelsmannen allvarlig, fransosen pojaktig (witzig)«, heter det hos Hillebrand; men det gifves likväl mysterier i italienarnes karaktär, och det finnes idealister af sådan beskaffenhet som Daniel.

Kärleken intager ej så stor plats i hans lif, och det är fäfångt, att Fogazzaro vill söka implanta denna föreställning. Cortis är politiker, han tillhör det unga Italien, och han visar genom sin ifver, att M:me Staël icke haft orätt, då hon yttrade om den släkt, hvilken var hennes tids Italien: »Gif desse män ett mål, och Ni skall se dem lida allt, fördraga allt och på 6 månader vinna allt.»

För öfrigt är politiken desse mäns stora passion. Redan 1886 kunde Taine skrifva följande: »Jag har aldrig talat med en italienare utan att konversationen genast

*) Till osannolikheterna i denna bok hör skurkaktigheten hos Elenas man, och fråga lär väl vara, om hon blir så sympatisk, då hon underkastar sig denne mans nycker.

svängde in på politik; den är deras förtjusning; de tillstå sjelfva, att poesi, literatur, vetenskap, religion, historia, filosofi, alla andliga intressen och arbeten sedan 50 år tillbaka öfverflyglas deraf. Och söker man på djupet af en tragedi eller en metafysik efter författarens mening, skall man alltid finna, att han icke haft någon annan afsigt än att predika republik eller monarki, statsförbund eller enhet.»

Den scen, i hvilken Daniel håller sitt stora tal till valmännen, afspeglar förträffligt detta politiska vansinne. Han säger der bl. a. »Det finnes skriftställare af stor talang», men då sorlet börjar att öfverrösta, och »det förekom, som om ordet skriftställare förorsakat en viss oro, en antydan om långträdighet», ändrar han sig och fortsätter: »Jag påminner mig, hvad en man med stort snille och stora politiska insigter yttrade.“ Stormen flyger sin kos och intresset blir återställt.

Politiken spelar ock in i de båda älskandes brevexling. Bismarck, jernvägarne, skolfrågan, armén taga större plats än kärleken i de bref Daniel skrifer. Man ser nästan, hur han anstränger sig att glömma sin politik, och hur denna oupphörligt sticker fram hufvudet och gäckar honom. Då och då erinrar han sig brevets egentliga syfte, och en utgjutelse af ömhet söker sig väg mellan diskurserna. Äfven i det ögonblick, då han synes vara som eldigast, talar han om idéerna, om sitt land, sin politik, att fosterlandet och idéerna böra gå framför allt annat, och att han med sitt naturel äfven vill lida för det han älskar.

Denna tankegång antyder ett begär att praktiskt verka något. Med all sin idealism är han för mycket italienare, att kärleken skulle förläda honom till ett blodlöst fantasti. Han försjuncker inte i drömmar, han blir icke sentimental, och han låter icke sin smärta verka störande på sin lifsuppgift. Hans stämning är blott akut, intet kroniskt, som skall döda honom. Patriotismen kommer att rädda både hans mod och hans krafter, och hur betecknande är det icke, då det heter, att det föreföll honom, när Elena bedt sin bön, som om Gud sade följande: »Du har hennes själ, hon skall i det andra lifvet blifva din. Du, härdad af en smärtsam eld, gå, strid, lid, var ett ädelt verktyg bland människorna för sanning och rättfärdighet!“ Och stjernorna, bergen, de

stora allvarliga granarne voro hans vitnen, då han svarade: »Ja, det vill jag göra“. Patriotismen tager i anspråk både hans hufvud och hans hjerta. Politiken, det unga Italien, det nya, eniga fosterlandet utträngjer alla känslor, som ej ha dess väl till mål.

Elena liknar Daniel. Fåfångt söker man invända, att hon icke är någon typ, att hennes medsystrar i Italien äro ett helt annat slägte, och att hon såsom italienska skulle ha lydt endast sin kärlek. Författarens andra qvinnor ega en lösligare moral, och sant är, att hans hjeltinna måste betraktas som ett undantag; men detta kan icke hindra, att hon lika väl är verklig. Mme Staël hade nog rätt, då hon nedskref följande omdöme: »Dessa samma qvinnor, hvilka Ni finner vekliga som seraljens odalisker, äro plötsligt i stånd till de mest uppoffrande handlingar. De skola mycket fort bli värdiga en öfverlägsen man, om denne öfverlägsne man blefve föremål för deras ömhet“. Enligt Brisset äro de begåfvade med ett klart och öppet förstånd; de äro redo till hvarje uppoffring, och de älska sitt fosterland. »Tillgifvenheten för den nationella saken, den patriotiska entusiasmen är icke mindre hos qvinnorna än hos männen“.

Elena, liksom Daniel, är ett barn af det unga Italien. Blott ur den synpunkten är det möjligt att begripa dem.

II.

Från Italien till S:t Petersburg är vägen icke så obetydlig. Afståndet är ej kortare mellan Tolstoy och Fogazzaro. Tolstoys »Anna Karenina“ behandlar samma tema, men icke så ideelt som Fogazzaros »Daniel Cortis“. Här blir det icke fråga om någon platonisk förbindelse. Anna har, liksom Elena, blifvit gift utan kärlek, och hon faller efter en kort strid för den ståtliga grefve Wronsky. Petersburgsocietyten är ej så nogräknad med sådant; furstinnorna och grefvinnorna tolerera hvarandras svagheter, och Anna skulle nog helskinnad sluppit undan alla obehag, endast hon hade iakttagit konvensansen litet försigtigare. Men hon blottställer sig för öppet, hon får t. o. m. ett barn, och verlden är icke okunnig om, att Wronsky är barnets fader.

Hela detta förakt för det konventionella är dock ett ryskt drag. Tolstoy säger sjelf om en af »Krig och Freds“ hjeltar: »Det

andra draget hos honom var denna svår-
begripliga, exklusivt ryska känsla af förakt
för allt, som är konventionelt och konstladt,
för allt, som den stora massan anser såsom
denna världens högsta goda.“

Anna Kareninas man lemnar de älskande full frihet. Han låter dem resa utrikes för att återställa hennes helsa, och de lefva efter sin återkomst äfven fortfarande som makar.

Wronsky har för Annas skull tagit afsked från regementet: han har uppgifvit sin karriär, hvilken antydde att bli lysande, och han afstår från den äregirighet, som hittills varit hans drifkraft. Man ser, att han har tråkigt, att han jagar efter en lifsuppgift, att kärleken ej är stark nog för att uppfylla hans tillvaro. Dessutom måste han bryta med sin familj och sin mor. Verlden är ej densamma, som den var, innan han bundit sig; verlden har förkastat dem, umgängeskretsen banlyst dem; hela deras ställning har blifvit skef, nästan obehaglig. Dertill komma utbrotten af den tillbeddas svartsjuka. Anna, hvilken älskar honom med en okuflig passion, tål ej att se ett moln på hans fria och öppna panna. För hans skull har hon öfvergifvit sin familj och sin lille son. Längtan efter att återse honom brottas med hennes kärlek. Oupphörligt erinras hon om skefheten i sin ställning, och nära nog dagligen blir hon pinad af tusen nålstyng.

Allt detta gör, att hon blir retlig ända till öfverdrift, att ingenting eller en småsak väcker upp hennes jealousy, att hon blir efterhängsen och misstänksam, plågar sig själf och honom. Wronsky blir allt tröttare, Anna allt nervösare. Slutligen brister träden, som är spänd så långt ske kan, och Anna beger sig bort för att krossas under waggonhjulen. — — —

Här se vi sålunda hela kärlekens tragedi, afslöjad med en stränghet, som dödar alla invändningar. Här kommer den emot oss, analyserad och dissekerad, följden af en förbindelse sådan såsom Annas och grefve Wronskys. Och dock äro dessa båda äfven på sitt sätt aktningssärliga. Han är utan tvifvel en mycket oklanderlig älskare; han uppfattar det ömtåliga i sin ställning gentemot Anna; han är artig och diskret, och han undviker att såra henne.

Här är det icke fråga om någon frivol liten amourette. Båda känna allvaret i det

steg, som de företagit, och ingen har ens en tanke, att icke bandet knutits för lifvet. Härigenom blir historien blott exaktare och mer dräpande. Analysen af deras förhållande är så mästerlig, man kan tänka sig, och Tolstoy rifver obevekligt hela bländverket i stycken.

Hellre då vara klafbunden i den äktenkapliga hvardagstråtan. Sådan är konklusionen af den framställning, han gifvit oss. Sjelfva den stackars Dolly, som är gift med en så svag man och dagligen måste utvärda denne mans otrohet, längtar efter besöket hos grefve Wronskij och Anna åter till sina barn, till sitt släp och sina omsorger, till hela detta lif, hvilket förstört hennes ungdomsfröjd, — längtar efter sitt hem, den lilla värld, som dock är hennes.

Äfven Lewins äktenskap, hur lyckligt det än synes, har icke den poesi och den skönhet, han väntat. Gäckas han icke i sina poetiska drömmar, och rycker icke hans äktenskap illusionerna från honom? Plötsligt börjar han grubbla öfver den tillvaro, han lefver i. Lifvets och dödens problem stå framför honom med sin fråga. Han sträfvar efter att lösa dem, misslyckas, blir förtviflad; han fattar icke det öfverdrifna i sin önskan, sina förhoppningar; ryssen är knappast mäktigt någon vesterländsk resignation.

När han gäckas, blir han tröstlös, och han uppgifver sig själf. Anna Karenina dödar sig; Lewin tänker att göra det. Men plötsligt blir han slagen af en idé, en uppenbarelse. Han väljer såsom utgång ur denna sant ryska tungsinnighet en art af mysticism, hvilken gör tillvaron draglig. Det duger icke att grubbla öfver de gåtor, som omgifva oss. Det leder blott till förtviflan öfver vår svaghet och vår intighet; och bäst är att gifva drömmarne en så trång krets som möjligt. Tro blott och älska blott! Tanken behöfver dödas. „Allt det onda kommer från det elaka, dumma och skälmaktiga förnuftet“. Sådan är den åskådning, som Lewin eröfrat.

Tolstoy har äfven uttalat den i flere af sina verk. Den är en af de lösningar, detta själstillstånd möjliggör, och sjelfva detta tillstånd är en modern rysk samhällsjukdom. Vi finna den hos Turgenjef, hos Nekrassof, hos Dostojewsky, hos alla dessa diktare, hvilkas böcker äro så spridda. Den är svår att definiera, ty den innefattar så

mycket, och den stämplar hela nationen med sitt Hamletsartade missmod. „C'est la séduction et l'épouvante du pays de folie froide, où l'on ne veut de la vie que les extrêmes, où l'on sait tout supporter excepté les sorts médiocres, où l'on aime mieux enfin s'anéantir que se modérer“. Mysticismen, nihilismen, fatalismen eller själfmordet — *ett* måste man välja, om man är ryss och söker botemedel!

Nils Erdmann.

När och Fjärran.

Finnska kvinnoföreningens årsmöte den 19 februari 1887.

Vid finsk kvinnoföreningens årsmöte uppläste ordföranden följande årsberättelse för 1886:

Innan jag redogör för föreningens verksamhet under 1886 vill jag, såsom under de föregående åren, anteckna det, som under det senast tilländalupna, kan betraktas såsom befordrande sträfvan det att förbättra kvinnans ställning i vårt land.

Det ammärkningsvärdaste torde i det hänseendet vara att samskoleiden vunnit ytterligare terräng. — Förleden höst öppnades den första och tillsvidare enda finskspråkiga samskolan i landet, ledande till universitetet för de elever som sådant önska. Till de tvänne redan i verksamhet varande svenskspråkiga samskolorna har kommit en tredje genom att Kuopio privatlyceum blifvit tillgängligt för flickor. — Detsamma är äfven fallet vid ett statens gossläroverk i Mariehamn, hvilket tillåtits emottaga flickor under 13 års ålder.

Antecknas förtjenar vidare

att Finlands första kvinnliga lektor utnämns under året utan andra dispenser än — från sitt kön;

att en af våra större tidningar, »Helsingfors Dagblad» i sin prenumerationsanmälan lofvat »medverka till likställighet af kvinna och man i lifvets medborgerliga, politiska samt sociala förhållanden»;

att ett testamente gjorts till universitetet af framlidna fröken Aurora Ekmarck för

kvinnliga medicinestuderande, att användas för studiers idkande i eget eller främmande land, med vilkor för stipendiaten att sedan verka såsom praktiserande läkare i eget land. Önskligt vore att exemplet vunne efterföljd och att vårt universitet finge emottaga stipendie-medel för kvinnor äfven på andra studieområden, än medicinens exempelvis för utbildning till högre lärarebefattningar.

På det literära området hafva våra kvinnliga författare utvecklat stor lifaktighet. Nya arbeten hafva nämligen utkommit af Minna Canth, Lucina Hagman, Aarne, A-i-a, m. fl. af hvilka en del beröra kvinnofrågan.

Tvenne fruntimmer hafva tillåtits af-lägga studentexamen.

Finsk kvinnoförening har fortsatt sin verksamhet så godt sig göra låtit med de resurser hvaröfver föreningen disponerar. 18 sammanträden hafva egt rum och på dessa hafva förhandlats dels förefallande praktiska frågor, dels särskilda diskussionsämnen. Bland de förra må nämnas

Arbetsbyrån och dess utvidgade verksamhet;

utfästande af ett pris för en populär skrift om flickors uppfostran;

utgifvande af en finsk broschyr »Tutkistelemus, kuinka naisen vapauttamisesta kristillisesti on ajateltava», öfversättning från danskan;

bidrag till tryckningskostnaden för en broschyr i sedlighetsfrågan af »Severin»;

redigerande af Excelsior för 1887;

offentliga aftonsamkväm till förmån för arbetsbyrån;

utsändande af valanvisningar till stadens röstberättigade kvinnor;

utsändande af föredragarinnor till några landsortsstäder i början af år 1887.

Om arbetsbyråns verksamhet har dess direktion meddelat följande uppgifter:

Sedan den 1 oktober 1885, då byrån öppnades, till den 31 december 1886 har densamma anlitats af 459 arbetsgivare och 452 arbetssökande, häri inberäknade 55 husmödrar och 107 tjenarinnor, mellan hvilka förmedlingsverksamheten vidtog d. 19 oktober 1886. Arbetsvärdet under den tid byrån varit i verksamhet har utgjort omkring 9,515 m. 66 p. Häri är dock inberäknadt värdet af det arbete som anskaffats åt tjenarinnor.

Byråns inkomster hafva varit dels direkta — såsom inskrifningsafgifter och pro-

center, — dels indirekta såsom garanti, behållning från aftonsamqvämen och understöd från föreningens kassa eller tillsammantaget 3,080 m. 64 p., utgifterna åter 1,593 m. 40 p. Föreståndarinneplatsen har sedan den 1 juni 1886 omhänderhafts af fröken B. Alander.

Då det af föreningen utfästade priset, stort 400 mk, för en populär afhandling om »flickors uppfostran i fysiskt, intellektuellt och moraliskt afseende», på grund af prisnämndens utlåtande icke kunde tilldelas någon af de trenne inlemnade täflingskrifterna, beslöt föreningen utlysa ny pristäffan i samma syfte men under delvis förändrade bestämningar. Sålunda fastställdes priset fortfarande till 400 mk men eganderätten till den prisbelönta skriften skulle tillfalla författaren, hvilken åligger att inlemna manuskriptet till föreningen före d. 15 oktober 1887 och befordra detsamma till tryckning så att arbetet utkommer till jul nämnde år. Titeln förändrades till: »Bristerna i vår tids kvinno-*uppfostran och medlen att afhjelpa desamma*».

Föreningens offentliga aftonsamqväm under året voro tre till antalet. På tvenne af dessa höllos föredrag af fruntimmer nemligen, af fröken A. Lilius på finska »om kvinnans ställning hos fornfinnarna», och på svenska af fröken W. Hjelt »om slöjdens berättigande vid den s. k. lärda skolan». Det tredje föredraget, äfven på svenska, af magister E. Lagus berörde »sällskapslifvet i hufvudstaden».

(Forts. i nästa nummer.)

Danska kvinnors valbarhet till stadsfullmäktige. Folktingsman *Bajer* har inlemnat en petition till riksdagen från »Dansk Kvindesamfund», underskrifven af 584 kvinnliga skattebidragande och 1,069 andra kvinnor i Köpenhamn, tillsammans 1,653, om att kvinnor måtte få samma rättighet som män att väljas till stadsfullmäktige i Köpenhamn.

Medlemmar af Finsk Kvinnoförening hade till stadsfullmäktige framställt sin önskan, att vid valet af ledamöter i Helsingfors fattigvårdsstyrelse äfven en kvinna skulle komma i fråga, och blef fru O. Aspelin till ledamot föreslagen. Hon erhöi emellertid vid valet lika många röster som en annan af de föreslagna ledamöterna, så att lottning måste anställas. Härvid utföll lotten så, att hon blef utesluten.

Således blott en tillfällighet, som hindrade att — tvärt emot gällande kommunalförordning — en kvinna blifvit ledamot i fattigvårdsstyrelsen.

Medicinska fakulteten i Paris räknar inte mindre än 108 kvinnliga studerande detta år: 83 ryskor, 11 engelskor, 7 fransyskor, 3 amerikanskor, 2 österrikiskor, 1 rumänska och en turkinna.

Deremot är det blott en enda kvinna, som studerar till apotekare.

Kan den, som gifter sig med ett lik, anses vara enkling? »Le droit des femmes» berättar, att man för kort tid sedan skrifvit från London och omtalat följande tilldragelse: En ung flicka, miss Anne Scheffield, skulle gifta sig med en officer vid engelska flottan. Angripen af en bröstinflammation hon ådragit sig vid utgången från teatern, dog hon inom två dagars förlöpp.

Innan hon jordades, beslöts, att hon det oaktadt skulle bli gift. Och i detta ändamål fördes kistan till kyrkan, och rev. D. Gebon förrättade bröllopsceremonien i närvaro af flera kyrkans tjänare och vänner till den aflidna. Efter ceremoniens slut, kläddes kyrkan i svart och man tog i tu med begravningsbönerna och jordfästningen. Här uppstår en fråga; maken, gift med ett lik, kan han tycka sig vara enkling?

Våra folkskolor. Enligt kongl. majts berättelse till innevarande riksdag uppgick elevantalet vid rikets sju folkskollärareseminarier höstterminen 1886 till 723 samt vid de fem folkskollärarynneseminarierna till 510 eller tillsammans 1,233.

— *Folk- och småskolor* funnos år 1885 till ett antal af 10,015, af hvilka 6,764 voro fasta samt 3,251 flyttande. Dessutom funnos 12 högre folkskolor. I samtliga dessa skolor undervisade 4,909 lärare och 6,748 lärarinnor eller tillsammans 11,657 jämte i de högre folkskolorna 14 lärare. Dessutom hafva 719 lärare och lärarinnor undervisat endast i öfningsämnen och handslöjder. Antalet barn mellan 7—14 års ålder utgjorde 738,705, hvaraf 375,505 gossar och 363,200 flickor.

— *Ett anslag af 48,000 kronor* begär k. m:t af riksdagen, på det att statsbidraget till aflöningen åt lärare och lärarinnor vid mindre folkskolor må kunna höjas från hälften till $\frac{2}{3}$ af deras kontanta aflöning.

»FRAMÅT» utkommer den 1 och 15 i hvarje månad. Prenumeration kan ske hos hrr. bokhandlare och genom postverket. Pris: Kr. 3: 50 för år, postarvode 35 öre. Lösnummer: 25 öre. Annonpris: Kr. 20 för hel sida. Del af sida betingar motsvarande del af pris. Annonser mottagas å »Framåts» annonsbyrå, *Kungsgatan 60*, alla hvardagar kl. 12—1 e. m.

I redaktionsangelägenheter hänvände man sig till frk. Alma Åkermark, 2:dra *Långgatan 40, Göteborg* (träffas tisdag och fredag 1—2 e. m.)

Till redaktionen insända tidningar och tidskrifter.

Sanningsökarön. Häft. II innehåller: Viktor Pfeiff: Några ord i den sociala frågan I. — C. S.: Om menniskoandens odödlighet. — L-n.: Tankar om kyrka och stat. — De Förnuftstroendes Samfunds verksamhet 1886. — Genmäle.

Verdandi. Första häft. innehåller: E. H. Lind: Rättstafningsfrågan i dess senaste skede. — C. I. Frank: Hedniska skolor. — Ellen Key: Hemlöshet. — C. H.: Tillägg till uppsatsen Hemlöshet. — K. H. Sohlberg: En lektorsafhandling. — Sofi Almqvist: Redogörelse för en kurs i hushållslära m. m.

Nylænde. Häft. III innehåller: Otto Andersen: Den franske revolution och den kvindeliga opdragelse. — Drude Krog Janson: Brev fra Amerika. — Bognyt. — Forskjelligt.

Finsk tidskrift. Häft. II innehåller: M. W. af Schulten: En vigtig reform på skolans område. — Robinson: Ibsens Rosmersholm. — W. Chydenius: Det ekonomiska missmodet. — I. Reuter: Konkurs. — m. m.

Småskolevännen. N:o 5 innehåller: *Småskolan*: Stanna och besinna dig! — Småskollärainnors pensionering m. m. — *Nyheter*: Riksdagen. — Sveriges allm. folkskollärareförening. — Val m. m. — *Pedagogiska vinkar*: Skolan och hemmet. — Kväf ej vårbröden af *Ave*. — Strödda tankar. — *Literatur*: Småbarnens sångbok. — Christus Consolator. — De Värnlösas Vän. — Dagny. — *Framåt*. — *Ropande röster*: Till Småskolevännen. — Sörjen icke för morgondagen.

— Till tidningen Småskolevännen. — *Lediga platser*. — *Post*. — *Minneslista*. — *Annonser*.

Helsovännen. N:r 5 innehåller: *H. Sellén*: Om diet och s. k. »hög diet». — *En praktikus*: Hvar till tjena skägget och håret? — *I. C. Kjør*: Lungsotens utbredning. — Sättet att skydda sig för trikinförgiftning. **Svensk Lärartidning.** N:r 10 innehåller: En praktisk bildningslinje. — Riksdagens upplösning. — M. m.

Thule. Utgivare Gust. Bergman. Häft. 2 innehåller: Om flickors uppfostran. — Arbetarne och bildningen. — Hvad lära oss barnens lekar? — M. m.

Hemvännen. N:r 2 innehåller: Studiehufvud. Efter en oljemålning af *Konrad Kiesel*. Med text. — Skymningsstund. Af *I. D.* Med illustration af *V. Andrén*. — I stora frågor och små. Funderingar af *En opartisk*. — Syster Ursula. Utkast af *Elin Améen*. — Prins Ferdinand af Sachsen—Coburg—Cohary. Porträtt med text. — Vinterlandskap. Efter en oljemålning af *Ernst Schmith*. — »I ungdomens vår». Originalteckning för *Hemvännen* af *Tycho Ödberg*. Med text. — Nöd. Poem af *Anna K.* — Nyare fotografiapparater för lekmän, af *Adolf Dahlström*. Med fyra teckningar. — Stort och smått. II. Af *K. S.* — Rättelse. — Schackuppgift. — Nyare böcker och tidskrifter. — *Isvelociped*. Träsnitt med text. — Charad, af *I. D.* — Logogryf, af *Erland*. — Anmälan.

Tilskueren. Januarihäftet innehåller: *Axel Ulrik*: Köbenhavnske Byggeforhold og Byggelove. — *Chr. Tuxen*: København som aaben By. — *E. Skram*: Den nye Literatur. — M. m.

FRAMÅT

anmäler härmed till prenumeration sin andra årgång.

Tidskriften skall innehålla: själfständiga uppsatser, bref från in- och utlandet, poesi, skisser och noveller, literaturanmälan och notisafdelning; hvarjemte den fortfarande som hittills skall hålla sina spalter öppna för **fritt meningsutbyte**.

Medarbetare i tidskriften äro:

Victor Rydberg, Anne Ch. Edgren, Carl Snoilsky, Anton Nyström, Math. Roos, A. F. Åkerberg, Georg Nordensvan, Hellen Lindgren, Ola Hansson, Axel Lundegård, Gustaf af Geijerstam, Karl af Geijerstam, Ernst Ahgren, Saxon (Johan Lindström), Skjalf, Stella Kleve, Eva Vigström (Ave), Amanda Kerfstedt, A. U. Bååth, Cecile Gohl, Ellen Fries, Ellen Key, Elin Améen, Eva Brag, Helen Nybom, Cecilia Holmberg, f. Bååth, Claes Lundin, Robinson, Tor Hedberg, Johan Nybom, Oskar Levertin, Anna A., Anna Wahlenberg (Rien), Elna, Björnstjerne Björnson, Jonas Lie, Kristoffer Janson, Kristian Gloersen, Irgens Hansen, U. E. Berner, Amalie Skram, Alvilde Prydz, Margarete Vullum, Clara Tschudi, Gina Krog, Georg Brandes, S. Schandorph, Edv. Brandes, C. E. Jensen, Herman Bang, John Paulsen, N. J. Nørlund, Anna Brosbøll, Rafaël Hertzberg, Gerda von Mieckwitz m. fl.

Tidskriften utkommer den 1 & 15 i hvarje månad i 16-sidigt kvartformat, således tillsammans, 384 sidor, till det billiga priset af kr. 3,50 för år, jemte 35 öre i postarvode. Halfår kr. 1,75. Lösnummer: 25 öre.

Prenumerationsställen: alla postanstalter inom *Sverige, Norge, Finland och Danmark*; boklådorna samt å tidskriftens byrå, *Göteborg, Kungsgatan 60*, öppen hvardagar 5—6 e. m.

Tidskriften, som åtföljes af **vidhäftadt annonsblad**, är särdeles lämplig för **annonsering**.

Lånbibliotek,

hufvudsakligen afsedt för den nyare literaturen,

öppnas den 1 April

uti *Kvinnoföreningens Lokal, Kungsgatan 60, 1 tr. upp,*

och hålles öppet alla söckendagar kl. $\frac{1}{2}$ 1—3 e. m.

Pris: Helt år	Kr. 8: —.
Halft år	5: —.
3 mån.	3: .
1 „	1: 25.
1 vecka	0: 30.
1 dag	0: 10.

Alma Peterson & C:o

Göteborg, 13 Korsgatan 13.
(f. d. Jernhandlare Nybergs hus).
Försäljning af **Ullgarner, Bomullsgarner, tvinnade och otrvinnade, Kampenhofs virk- och stickgarn, Paradhanddukar, Damastduktuger, Te-duksgarnityrer, med kulörta bårder, Drällväfnader, Lakansvit i Linne och Bomull, Bolstervar, Kullgardensvit, Matigångar, Pique, Domestik, Madapolam, Hollands, Shirting, Näsdukar hvita och kulörta.**
Broderväf i Linne och Jute m. m.
Alla sorters **triloksticking** ombesörjes samt **broderi** å Linne.
Order från landsorten expedieras.

Till den allmänna och enskilda undervisningens tjänst; nyss i Bokhandeln utkomna

MANUEL

DE GRAMMAIRE FRANÇAIS

Par le

D:r V. Hjalmar Beronius

I.

Les Flexions Verbales Françaises

Prix broch. 1,50, Rel. 2 kr.

Vasagatan 46.

M. HEDLUND,

gifvas af

Sånglektioner

Annonsörer!

Annonsering i *tidskrift* erbjuder flera fördelar framför *tidningen*. Den mindre yta, annonserna här upptager, samt fåtalet annonser göra, att dessa icke blott falla i ögonen, utan äfven läsas, innan man bortlägger häftet. En tidning **förstöres** ofta utan att en enda annons blifvit läst, då deremot tidskriften **tillvaratages** och sålunda faller i händer på ett långt större antal läsare, än tidskriften har prenumeranter. Framåt, spridd inom Sverge, Norge, Danmark och Finland bland alla samhällsklasser, är lämplig för annonsering af *alla slag*. Särskildt påpekas den för **bokförläggare** och **platssökande**.

Annonsor mottagas å tidskriftens byrå, Kungsgatan 60, Göteborg (öppen hvardagar 5—6 e. m.) samt genom

S. Gumælii Annonsbyrå.
Stockholm.